

Hajdú Péter: A rokonság nyelvi háttere. In: *Uráli népek*. Corvina Kiadó, Budapest, 1975. 11–43.

Zsirai Miklós: *Finnugor rokonságunk*. Budapest, 1937 (reprint: Trezor Kiadó, 1994)
Oktatási segédanyag az interneten az ELTE Finnugor Tanszéke által oktatott, *A magyar nyelv finnugor alapjai* című tantárgyhoz (Bereczki Gábor ugyanazon nevű tankönyvének kivonata): <http://finnugor.elte.hu/fgralap/>

A Rénhírek című finnugor blog (<http://renhirek.blogspot.com/>) nyelvészeti bejegyzéseit is érdemes elolvasni, pl. a szabályos hangmegfelelésekről ezt:

<http://renhirek.blogspot.com/2010/02/szabalyos-hangmegfelelesekrol.html>

Fodor István: Idegen hatalmak kényszerítették-e ránk a „finnugor elméletet”?

A magyar nyelv finnugor rokonságát tagadók kedvenc vesszőparipája, hogy a „finnugor elméletet” az osztrákok és a szovjetek kényszerítették ránk, mégpedig azzal a céllal, hogy „elvegyék igazi múltunkat”, tönkretegyék nemzeti öntudatunkat. Ezt még megtoldják azzal, hogy ennek a „finnugor tévtannak” a kiagyalói és terjesztői is idegenek voltak, mint Budenz és Hunfalvy, merthogy ez utóbbi férfiú eredeti neve Hunsdorfer volt. Szerintük igazolható tény, hogy mindketten a gonosz osztrák császár bértollnokai voltak. Kap még tőlük bőven más is, például Trefort Ágoston, aki állítólag e mótely legagresszívabb terjesztője volt. A figyelmes olvasó azonban e „tudósok” műveinek böngészésekor arra is rájöhet, hogy állításaik igazolására soha nem jelölik meg forrásaikat, például nem találjuk meg az állítólagos oklevelek levéltári jelzeteit.

Lássuk hát rövidre fogva, mi is lehet az igazság ebben a kérdésben!

Az érdeklődők számára közismert tény, hogy a tudományos nyelvhasználat a 18. században bontogatta szárnyait. Ekkor merült fel igen sok tudósban a gondolat, hogy az Európa közepén beszélt furcsa magyar nyelv alighanem a finn és a hozzá hasonló nyelvekkel rokon. Ennek beigazolásában oroszán-részük volt maguknak a magyaroknak is. 1770-ben, Koppenhágában, majd egy évvel később Nagyszombatban jelent meg a jezsuita szerzetes, Sajnovics János (1733–1785) „*Demonstratio...*” kezdetű, latin nyelvű munkája, amelyben a magyar és lapp nyelv rokonsága mellett hoz fel érveket. 1799-ben másik jeles hazánkfi, a kolozsvári orvos, Gyarmathi Sámuel (1751–1830) Göttingenben jelenteti meg „*Affinitas...*” kezdetű művét, amelyben a magyarnak a finn típusú nyelvekkel való rokonságát bizonyítja. A hazai összehasonlító finnugor nyelvészet következő nagy korszaka a 19. század második felére tehető, s ezt az időszakot Hunfalvy Pál (1810–1891) és Budenz József (1836–1892) neve fémjelzi.

Elsősorban az utóbbi igazolta be a konkrét nyelvi anyag alapján a magyar nyelv rokonságát a finnugor nyelvekkel s védte meg álláspontját a közvélemény színe előtt játszódó, ún. ugor–török háborúban a sok nyelvet tudó, ám nyelvésznek gyengécske Vámbéry Árminnal szemben.

Később még sokan, itthon és külföldön egyaránt megvizsgálták e rokonság kérdését, s ma már nincs komoly szakember (már aki nem csak saját magát tartja annak), aki azt ne ismerné el. Ezért fogalmazott nemrég igen határozottan a kiváló nyelvész, Bereczki Gábor: *„A finnugor nyelvek rokonságát ugyanazzal a módszerrel bizonyították be, mint az indoeurópaiakét... A tudományos világ el is fogadta, több mint félszáz egyetemen külön szaktárgyként vagy a magyar stúdiók részeként ezt így is tanítják, ellenkezőjére nem tudok példát.”* Ám, ha valaki nem így gondolja, bizonyítsa be az ellenkezőjét, de valós érvekkel.

Nézzük most meg, valóban elvetemült, magyarfaló ügynökök voltak-e a finnugor összehasonlító nyelvtudomány említett nagyhatású művelői!

Hunfalvy Pál valóban német eredetű (cipszer) családból származott. A felvidéki, szepességi Nagyszalókon született, apja Hunsdorfer János, földműves volt. Hogy mennyire volt magyar érzelmű, azt mindennél jobban tanúsítja, hogy az 1849-es trónfosztó debreceni országgyűlés jegyzője volt.

A jeles nyelvész, Budenz József valóban Németországból jött hazánkba, de kiválóan megtanult magyarul, erősen ragaszkodott választott népéhez és hazájához, amit külsőségekben is kifejezésre juttatott: mindig magyaros öltözékben járt. Sokkal lényegesebb azonban, amit a magyar nyelv történetének és rokonságának kutatása terén tett, hiszen munkássága máig ható érvényű. 1868-ban lett a pesti egyetemen az összehasonlító altajisztika magántanára, majd ugyanebben a tárgykörben lett 1872-ben nyilvános rendes tanár. (Valójában azonban finnugor kutatásokat végzett; akkor még sokan vélték úgy, hogy az altáji – török, mongol, mandzsu-tunguz – nyelvek rokonságban állnak a finnugor nyelvekkel.)

Ugyancsak a tények tökéletes elferdítése azon állítás is, hogy a „finnugor elmélet” az osztrákok, majd az oroszok kényszerítették ránk. Amikor ugyanis Bugát Pál, a híres orvos-akadémikus az 1863/64-es tanévben azzal a kéréssel fordult a Helytartósági Tanácshoz, hogy a pesti egyetemen létesítsenek finnugor tanszéket, kérését elutasították. Lehet, hogy mégsem erőltették annyira az osztrákok a finnugrisztikát? Ugyancsak tévedés azt hinni, hogy az orosz-szovjet politika is a „finnugor elmélet”-ben látta Magyarország behódoltatásának legfőbb eszközét. Hiszen akkor miért üldözték a halálba legkiválóbb finnugor nyelvészüket, D. Bubrihot, s miért küldték egy évtizedre haláltáborba a kiváló zürjén tudóst és költőt, V. Litkint? Továbbá: miért nem engedtek, vagy ha igen, miért csak óriási hercehurca után magyar vagy finn kutatókat a finnugorok lakta szovjet területekre?

Irodalom

Bereczki Gábor: Tévtanok, rögeszmék a magyar őstörténet kutatásában. In: Honti László (szerk.): *A nyelvrokonságról*. Budapest, 2010. 31–44.

Domokos Péter: *Szkítiától Lappóniáig*. 2. kiad. Budapest, 1998

Domokos Péter – Paládi Kovács Attila: *Hunfalvy Pál*. (A múlt magyar tudósai.) Budapest, 1986

Hajdú Péter: A magyar-ugor vs altáji összehasonlító az uráli nyelvészetig (via finn-ugor). In: Domokos Péter – Csepregi Márta (szerk.): *125 éves a budapesti Finnugor Tanszék*. (Uralisztikai Tanulmányok, 9). Budapest, 1998. 56–62.

Hunfalvy Pál: *Napló 1848–1849*. (Magyar ritkaságok.) Budapest, 1986

Lakó György: *Budenz József*. (A múlt magyar tudósai.) Budapest, 1980

Pusztay János: *Az „ugor–török háború” után*. (Gyorsuló idő.) Budapest, 1977

Rédei Károly: *Őstörténetünk kérdései (A nyelvészeti dilettantizmus kritikája)*. 2. kiad. Budapest, 2003

Klima László: „A finnek már nem is tanítják”

A címben megfogalmazott állítás a finnugor nyelvrokonsággal, a finnugor őstörténettel kapcsolatban olvasható internetes fórumokon, finnugorelles publikációkban. A tudományos gondolkodás módszereit nem ismerő, ám tetszetős elméleteket gyártó amatőr érdeklődők szokás szerint megint félreértettek valamit. Talán félre is akarták érteni...¹ A finnek ugyanis tanítják a finnugor nyelvrokonságról és az egykori finnugor alapnyelvről és őshazáról felállított tudományos tételeket.

A finn nemzet kialakulása a 19. században egy időben zajlott a rokonyelvek körének meghatározásával, ezért a finnugor nyelvrokonság mélyen beépült a finn nemzeti tudatba. Ennek máig ható bizonyága, hogy a finnek sokkal nagyobb érdeklődéssel fordulnak nyelvrokonaik felé, és sokkal jobban támogatják őket kulturális és gazdasági törekvéseikben, mint a magyarok. A finn helyzet hazai félreértése abból eredhet, hogy az elmúlt két évtizedben a finnugor őstörténet-kutatás is új utak keresésére indult.

Finnországban nagy érdeklődést keltett az antropológia új módszerével (DNS-vizsgálat) végzett kutatás eredménye, amely szerint a finnek Skandinávia népeivel állnak rokonságban, nem pedig a finnugorokkal. Tudományos vita zajlott arról, honnan jöttek a finnek mai lakóhelyükre. Az új antropológiai

¹ Egy személyes példa: egy alkalommal ezekkel a szavakkal kezdtem előadásomat: „Ezen a konferencián egymás között vagyunk, bevallhatjuk nyugodtan, hogy ez a finnugor rokonság nekünk gyanús.” A környezetéből kiragadott mondat azóta is úgy kering az interneten, mintha én a finnugor nyelvrokonság tagadója lennék.